

CREATIEF MET CIJFERS

GERT PEERSMAN (Column verschenen in De Standaard op 22/3/2016)

In een interview met deze krant bekritiseerde ik het cijferfetisjisme wanneer het regeringsbeleid wordt geëvalueerd (*DS 12 maart*). Mijn bezwaar was dat het er eigenlijk niet toe doet of een job gecreëerd wordt bij de overheid of in de privésector, en dat het percentage van het zogenoemde overheidsbeslag geen betekenis heeft, twee cijfertrofeeën die worden gebruikt om de breuk met het verleden te duiden. De juiste vragen zijn hoeveel die extra jobs en verandering van het overheidsbeslag bijdragen aan het bbp en de welvaart, maar die worden niet gesteld.

Vooraf bij werkgeversorganisaties heb ik een gevoelige snaar geraakt. In een opiniestuk schrijft Hans Maertens van VOKA dat mijn redenering wel in theorie kan kloppen, maar helemaal niet in praktijk (*DS 16 maart*). Het loon van een ambtenaar zou de belastingbetaler immers geld kosten, terwijl een werknemer in de privésector netto belastinggeld opbrengt. Om zinvolle uitspraken te doen, moeten we volgens hem wel degelijk de belastingdruk vergelijken met soortgelijke landen. Gelijkaardige reacties kreeg ik op Twitter en in mijn mailbox. Ach, die professoren in hun ivoren toren toch! Het is een klassieke doodoener als je als academicus aan een debat deelneemt.

Het is merkwaardig dat Maertens er blijkbaar van uitgaat dat een werknemer in de privésector gratis werkt. Ik kan mij vergissen, maar ook de privésector moet die werknemer in praktijk een loon betalen. Voor het leveren van een dienst zoals onderwijs, veiligheid en openbaar vervoer zijn er twee opties. De privésector kan dit zelf organiseren en betaalt daarvoor de factuur. Het alternatief is dat de overheid het doet, en als belastingen aan de privésector factureert. De beste optie verschilt van job tot job, en hangt van veel factoren af. Je kunt daar meerdere columns over vullen.

Werkgeversorganisaties zien de overheid louter als een kostenplaats, maar om toegevoegde waarde te creëren heeft de private sector in de praktijk de overheid nodig en omgekeerd. Je kunt het vergelijken met een bedrijf waar de overheid bijvoorbeeld de HR-afdeling is. Samen met de marketingafdeling, juridische dienst, directie en werkvloer wordt de toegevoegde waarde geproduceerd. Een job op de werkvloer is ook niet superieur aan een job in de HR-afdeling. De vraag is waar een extra job de meeste waarde voor het bedrijf creëert, en of de taken efficiënt uitgevoerd worden. Bij een evaluatie van het beleid is het dus relevanter om naar de toegevoegde waarde van nv België te kijken, namelijk het bbp, en laat de huidige regering op dit criterium nu net geen al te goede beurt maken.

Het fameuze overheidsbeslag of de belastingdruk? Met creatief begrotingsboekhouden kun je met een vingerknip beide cijfers doen dalen. Zo worden verminderingen van de bedrijfsvoorheffing en geld voor activeringsprogramma's aan bedrijven als overheidsuitgaven in de begroting geschreven. Je zou die subsidies even goed als een belastingvermindering voor die bedrijven kunnen organiseren. Dan dalen het overheidsbeslag en de belastingdruk op papier, maar in praktijk verandert er niets.

Zoals mijn UGent collega Frank Naert het in een opinie in *De Tijd* verwoordde: de thermometer die we gebruiken om het overheidsbeslag te meten, werkt niet naar behoren. Hij becijferde dat het beslag met 16 procent van het bbp zou stijgen mochten we bijvoorbeeld de belastingkortingen, in plaats van ze af te trekken van de belastingen, wel innen en als subsidie uitkeren aan diezelfde gezinnen en bedrijven. Alleen al om boekhoudredenen is het onmogelijk om zinvolle vergelijkingen te maken van het overheidsbeslag tussen landen en evoluties over de tijd.

De daling van het overheidsbeslag en de belastingdruk die we momenteel observeren is op zijn minst gedeeltelijk artificieel. De jobkorting stond destijds in de begroting geschreven als extra overheidsuitgaven. De lagere personenbelastingen in het kader van de taxshift vandaag als een belastingverlaging. Wat is in praktijk het verschil?

Door de taxshift moet ook de overheid voor sommige werknemers minder belastingen aan zichzelf betalen: zowel overheidsuitgaven als inkomsten dalen. De ambtenaren krijgen door de indexsprong dan weer minder brutoloon (daling overheidsuitgaven), terwijl ze door de taxshift minder belastingen moeten betalen (daling overheidsinkomsten). Dit heeft weliswaar een impact op de privésector, maar voor de begroting zijn dit broekzak-vestzak operaties die geen invloed hebben op de efficiëntie en

grootte van de overheid, noch het nettoloon van ambtenaren. Het gevolg is wel een daling van het overheidsbeslag en de belastingdruk op papier. Een puike prestatie volgens de cijferfetisjisten, maar in praktijk verandert er niets aan het overheidsapparaat. Die werkgeverorganisaties in hun ivoren toren toch!